

Saltbeskatningen.

Den danske Statskasses første Indtægtskilde er, som bekendt, Tolden. Blandt de toldpligtige Varer indtager atter Salt en temmelig fremragende Plads. Vel indbringer Salttolden gennemsnitlig kun 2,3 pCt. af den samlede Toldindtægt, og dette tør visselig ikke betegnes som nogen høj Andel; men — i Følge de Oversigter, der have ledsaget de af Regeringen i de senere Aar fremlagte Toldlovforslag — er der kun ni Varegrupper, der have indbragt mere end Salt*). Plads som Nr. 10 maa i det danske Toldsystem betragtes som en nogenlunde høj Plads, og at en Artikel som Salt indtager den, har ganske vist noget Stødende ved sig.

I Følge den nugældende Toldlov, L. 4 Juli 1863, svares der, for saavidt Kogsalt angaar, en Told af 0,4 Sk. pr. \mathring{a} for raat urent Stensalt i Stykker og af 0,5 Sk. pr. \mathring{a} for andet Kogsalt. Denne Told er ganske vist meget høj i Forhold til Varens Værdi, men kan maaske dog betragtes som nogenlunde moderat; den føles neppe som meget trykkende af Befolkningen, og dens Ophævelse vilde sikkert ikke have saa megen praktisk Betydning som

*) Disse ni Varegrupper ere: Sukker, Manufakturvarer, Kaffe, Tobak, Tømmer og Træ, Drikkevarer, Metaller, Stenkul, Oljer.

Saltbeskatningen.

Den danske Statskasses første Indtægtskilde er, som bekendt, Tolden. Blandt de toldpligtige Varer indtager atter Salt en temmelig fremragende Plads. Vel indbringer Salttolden gennemsnitlig kun 2,3 pCt. af den samlede Toldindtægt, og dette tør visselig ikke betegnes som nogen høj Andel; men — i Følge de Oversigter, der have ledsaget de af Regeringen i de senere Aar fremlagte Toldlovforslag — er der kun ni Varegrupper, der have indbragt mere end Salt*). Plads som Nr. 10 maa i det danske Toldsystem betragtes som en nogenlunde høj Plads, og at en Artikel som Salt indtager den, har ganske vist noget Stødende ved sig.

I Følge den nugældende Toldlov, L. 4 Juli 1863, svares der, for saavidt Kogsalt angaar, en Told af 0,4 Sk. pr. \mathring{a} for raat urent Stensalt i Stykker og af 0,5 Sk. pr. \mathring{a} for andet Kogsalt. Denne Told er ganske vist meget høj i Forhold til Varens Værdi, men kan maaske dog betragtes som nogenlunde moderat; den føles neppe som meget trykkende af Befolkningen, og dens Ophævelse vilde sikkert ikke have saa megen praktisk Betydning som

*) Disse ni Varegrupper ere: Sukker, Manufakturvarer, Kaffe, Tobak, Tømmer og Træ, Drikkevarer, Metaller, Stenkul, Oljer.

Ophævelsen af adskillige andre Toldsatser. Da den derhos i de sidste Finansaar gjennemsnitlig har givet en Indtægt paa lidt over 167000 Rd., — en Indtægt, som vi med vore smaa Forhold ganske vist ikke kunne kimse ad, men tværtimod maa indrømme en ikke uvæsenlig finansiell Betydning, — kunde der forsaavidt synes ikke at være tilstrækkelig Opfordring til netop at tage fat paa denne Toldsats. I de to første Forslag til en Toldrevision var Salttolden ogsaa bevaret, kun med en Ændring af det bestaaende Forhold mellem urent Stensalt og raffineret Salt, hvorefter det førstnævnte foresloges beskattet lidt højere end hidtil, nemlig med 0,45 Sk. pr. R . For saavidt Meningen hermed var at fjerne den nuværende Beskyttelse af raffineret Salt, kunde dette Formaal formentlig nok saa godt naas ad den Vej, Toldforslaget af 1873 slog ind paa, nemlig at give alt Salt Toldfrihed. Denne Vej er ogsaa bleven anbefalet af praktiske Folk. Alligevel forlodes den paany ved det i sidste Rigsdagssamling behandlede Toldlovforslag, der foreslog Salttolden bibeholdt. Hvis Toldsagen virkelig engang ad Aare skulde blive ført til Ende — er der nogen Sag, som det ikke er tilladt at være sangvinsk i, saa er det Toldsagen — saa maa det imidlertid haabes, at Forslaget af 1873 paa dette Punkt tages til Følge, saaledes at alt Salt bliver toldfrit; thi selv om det indrømmes, at den nuværende Salttold har nogen finansiell Betydning, og at den ikke er meget trykkende, saa er der dog tilstrækkelig mange Grunde, der tale for dens Afskaffelse. Told er altid en i høj Grad forkastelig Beskatningsmaade; men i en ganske fortrinlig Grad gjælder dette om Salttolden. Alle de Fejl, der klæbe ved Tolden i Almindelighed, klæbe ved Salttolden i Særdeleshed. Om ikke for Andet saa

for Principets Skyld burde denne Told da fjernes. Hvad enten man anser almindelig Toldfrihed for mere eller mindre gennemførlig eller ikke-gennemførlig, saa burde der dog være Enighed om at betragte den som et Ideal, henimod hvilket der bør stræbes. Af Hindringerne paa vor Vej henimod dette Ideal er Salttolden en af dem, der først burde ryddes af Vejen.

Det Upassende i at beskatte Livsfornødenheder er nogenlunde almindelig anerkjendt. Salttolden er en Told paa en almindelig Livsfornødenhed, paa en af de første Livsfornødenheder, paa en Livsfornødenhed, der ikke, som adskillige andre, lader sig erstatte ved Surrogater. Af samtlige toldpligtige Varer er neppe nogen i højere Grad Livsfornødenhed end Salt. — Det Urigtige i at beskatte Industriens Hjælpestoffer er ogsaa temmelig almindelig anerkjendt. Salttolden er en Told paa et for Industrien meget vigtigt Hjælpestof. Maaske vil man indvende, at det ikke i nogen betydelig Grad fordyres ved den bestaaende Told. Vi kunne hertil svare, at Sagkyndige antage, at Prisen paa Salt vilde falde til det Halve, naar Tolden hævedes. En saa stor Prisnedsættelse vilde dog sikkert være af Betydning. — Vi skulle i det Følgende anføre nogle Bemærkninger til Belysning af Saltets Betydning som Livsfornødenhed, i Industrien, for Landbruget m. M.*)

Det vigtigste af alle de Kryderier, vi tilsætte vore Fødemidler, er Salt. Men ogsaa som Næringsstof har det stor Betydning. Salt er det eneste mineralske Næringsmiddel, som vi med bestemt Hensigt og mere eller

*) Til det Følgende er for største Delen benyttet Dr. Alfr. Schmidt: *Das Salz. Eine volkswirtschaftliche und finanzielle Studie. Zweite verbesserte Auflage. Leipzig, E. Bidder, 1874.* Bogen bærer det godt valgte Motto: *In sale salus.*

regelmæssig tilsætte vore Spiser. Begge dets Bestanddele, Chlor og Natrium, spille den største Rolle for Fordøjelsen. Saltforbruget har derfor en meget stor Indflydelse paa Menneskets Sundhed. Fra Naturens Side er der nu sørget for, at Mennesket ikke kan undgaa at optage Salt i sig: vore Ernæringsmidler indeholde ogsaa i ubereget Tilstand Salt; men de indeholde det i meget forskjellig Grad; deraf følger da, at den Mængde Kogsalt, vi bør optage i os foruden den Mængde, vore Næringsstoffer uden vor Medvirkning tilføre os, maa rette sig efter vor hele Levemaade, efter vore Næringsmidlers Art, om vi navnlig ernære os af Kjød eller af Planter, osv. Det lader sig da ikke med Nøjagtighed afgjøre, hvor stor en Mængde Salt, der er nødvendig for den menneskelige Organismes Opretholdelse; men i Almindelighed synes man at antage, at circa 15 Å Kogsalt er det mindste Kvantum, som civiliserede Folk aarlig bør indtage.

Om Saltets overordenlige Betydning for Menneskets Sundhed, derom har man længe været fuldt vidende. Romerske Læger betragtede Saltet for ligesaa nyttigt for Menneskets Sundhed som Solen; hos Plinius hedder det: *«totis corporibus nihil esse utilius sale et sole.»* Der behøvedes visselig ikke nogen videnskabelig Udvikling for at faa Mennesket til at indse Saltets uhyre Nytte; dette erkjendte man saa at sige instinktmæssig. Allerede i de ældste Tider se vi, at Brugen af Salt havde en vid Ud bredelse. Ganske vist synes der at have været nogle Vilde, der ganske manglede Kjendskab til Brugen af Salt; men disse Stammer nød deres Føde i raa Tilstand og sikrede sig saaledes den ikke ubetydelige Saltmængde, der findes i mange af vore Fødemidler: Kjød indeholder

altid en Del Salt; men raat Kjød flere Gange mere end kogt Kjød. Om den Betydning, man alt hos gamle uciviliserede Folk tillagde Saltet, vidner ogsaa den Kjendsgjerning, at Salt blev det almindelige Byttemiddel hos dem: Salt blev benyttet som Penge. I mange Egne af Afrika sælges endog Mennesker for Salt. Et andet Vidnesbyrd om den Betydning, der tillagdes Saltet, haves deri, at det hos næsten alle gamle Folk tidlig blev benyttet som Symbol paa Sædelighed, Troskab, Gjæstfrihed, ja paa sine Steder endog ligefrem blev betragtet som helligt. I Rusland plejer man endnu at bringe en ny-stiftet Familie sin Lykønskning under Form af Salt og Brød. Som Forsoningstegn blev Salt overrakt Modstanderen, og naar en Fremmed havde spist et bestemt Kvantum Salt, blev han Ens Gæsteven. Ogsaa i Etymologien til Ordet Salær, salarium, har man villet søge et Tegn paa, hvorledes Saltet vurderedes.

Saadanne kulturhistoriske Træk — hos Hehn: «Das Salz, eine kulturhistorische Studie, Berlin 1873» findes en Samling af dem — synes at vidne om den Betydning, man alt i gamle Dage har indrømmet, at Saltet har for Menneskets Sundhed og Liv. Som et uundværligt Hjælpe-middel for Industrien fremmer Saltet Menneskets Velvære paa en anden Maade.

Først kan da her Saltets Konserveringsevne nævnes. Naar Smørproduktionen, saaledes som Danmarks, for en stor Del er beregnet paa fremmede Landes Efterspørgsel, har det en særlig Betydning, at der haves Adgang til billigt Salt og til forskellige Saltsorter. Til Konservering af Fisk og Kjød er Salt ligeledes uundværligt, da det ved sin vandsugende Egenskab og ved sin Indflydelse paa Gjæringsstofferne bevarer Organismerne mod Forraadnelse.

Sildefangsten vilde uden Salt tabe uhyre i Betydning. Og hvad vilde der blive af Skibsfarten, naar de Søfarende ikke kunde proviantere sig for lang Tid med saltede Varer? Saltskattens Ophævelse i England og den engelske Skibsfarts Udvikling staa i bestemt Forbindelse med hinanden.

Saltets industrielle Betydning godtgjøres dog fremfor Alt af de kemiske Industrier. Her er Saltets industrielle Betydning ikke mindre end Kullet og Jernets. Sodafabrikationen er et særlig interessant Exempel paa Saltets Nytte. Saltsyre, Natriumsalt, Antichlor, Chlorkalk osv. minde om, hvorledes de forskjellige Industriegrene, Fotografien, Blegierne osv. ere afhængige paa den ene eller anden Maade af Saltet. Lad os endvidere nævne Sæbefabrikationen og Glasfabrikationen som fremragende Exempler paa Saltets Nytte. En vigtig Anvendelse har Salt ogsaa i Garverierne: saltede Huder ere baade mere smidige og mere varige end usaltede; i England, hvor der lægges Vind paa gode Lædervarer, bruges næsten kun saltede Huder; men til Indsaltningen bruges meget, omtrent 15 pCt. af Hudens Vægt, hvorfor de saltede Huder ogsaa betaales betydelig dyrere, 8 à 10 pCt. dyrere. I Pottemageriet bruges Salt til Frembringelse af Glasur. For Farvefabrikationen, Papirfabrikationen, Bundtmagerierne, Jern- og Staalfabrikerne, Gjødningsfabrikerne, Olje-, Tøj-, Handskefabriker og for en stor Mængde andre Fabrikationer har Salt en fremtrædende Betydning. Endnu kan omtales, at Salt bruges ved Kuldeblandinger; Dr. A. Schmidt meddeler, at Berlins større Konditorier alene i dette Øjemed daglig bruge $\frac{1}{2}$ à $1\frac{1}{2}$ Ctnr. Salt.

I Agerbruget bruges Salt som Gjødningsmiddel, som Middel til at konservere Foderet og paa forskjellig

anden Maade; men det er dog navnlig i Kvægavlen, at det fortjener udstrakt Anvendelse; hermed var man alt paa det Rene i Oldtiden, og i vor Tid ere alle Landøkonomer enige om Nyttens af Anvendelse af Salt til Kvægfodringen. Saltfodringen gjør Kvæget sundere og kraftigere; i England har man tydelig kunnet bemærke, hvorledes Kvægets Sundhedstilstand forbedrede sig, efterhaanden som Anvendelsen af Salt tog til efter Saltskattens Ophævelse. En Salttilsætning til Foderet bevirker, at dette fordøjes bedre og muliggjør forsaavidt en Besparelse af Foder. Fodring med Salt letter endvidere Kvægets Fedning. (Et schweizisk Ordsprog siger ikke med Urette: «Ein Pfund Salz giebt 10 Pfund Schmalz.») Ved Anvendelsen af Salt bliver det muligt at forlænge Masketiden; ikke blot bliver Mælkemængden større, men Mælkens Kvalitet bliver bedre, Mælken indeholder mere Smør og Ost og vejer 1 pCt. mere efter Galactometeret; Gødningen bliver bedre paa Grund af sine rigere saltholdige Dele; Slagtekvægets Kjød bliver saftigere; saltfodrede Køers Kalve ere kraftigere; Kvægets Udseende bliver smukkere; hos Faarene bliver Ulden bedre, og den spanske Ulds Fortrinlighed skal tildels hidrøre derfra, at de spanske Græsgange ere særlig rige paa saltholdige Planter.

Selvfølgelig er det ikke muligt nøjagtigt at angive, hvor stor en Mængde Salt der bør bruges til Kvægfodringen, da dette maa afhænge af Kvægsorterne, af de forskellige Fodringsmaader, af Landets Natur og Klima osv. I Schweiz og England er Saltforbruget meget betydeligt. For det sidstnævnte Lands Vedkommende har man endog opgivet Forbruget til:

for en Hest eller Oxe	11	Lod	dagl.
- en Malkeko	8	—	
- en Kalv over et 1 Aar .	5	—	
- et Faar, Svin, Ged osv. .	1	—	

I Schweiz er det noget mindre, men dog ogsaa meget betydeligt. I Tyskland er det langt mindre. Tyske Landøkonomer mene, at man kan sætte 1—2 Lod dagl. pr. Hoved stort Kvæg som det ønskelige Forbrug; for Faar, Svin og mindre Kreaturer anslaaes Forbruget til $\frac{1}{4}$ Lod dagl. Det aarlige Forbrug burde da være $\frac{1}{4}$ Ctnr. pr. Stk. stort Kvæg. — Det kunde være interessant at vide, hvorledes Saltforbruget stiller sig for det danske Landbrugs Vedkommende. Herom savnes nøjagtige Oplysninger; men det kan temmelig sikkert antages, at det langt fra er saa stort som ønskeligt.

Vi have i det Foregaaende berørt nogle af de forskjellige Maader, hvorpaa Saltet kommer til Anvendelse, samt anført det Forbrug, der almindeligvis anses for det ønskelige Forbrug, saavel hvad Spisesalt som hvad Kvæg-fodrings-salt angaar. Vi maa nu fremhæve, at Statistiken godtgjør, at i alle eller saagodt som alle Lande er det faktiske Saltforbrug meget langt fra at naa det ønskelige. Hvad er nu Grunden hertil? Ganske vist ikke, at Saltet kun skulde være tilstede i stærkt begrænset Mængde, at dets Produktionsomkostninger skulde kunne betragtes som høje. Tværtimod, Salt forefindes i Evropa i en saa at sige uudtømmelig Rigdom, saa at der ikke kan være nogen fornuftig Frygt for, at man i Fremtiden skulde komme til at mangle dette Stof. Flere af de evropæiske Hovedlande besidde uhyre Saltlejer. Man mindes det i 1867 i Sperenberg opdagede, hvor man ved Boreforsøg trængte ned til en Dybde af 4000 Fod og

fandt hele Borehullet fuldt af det reneste Salt; man mindes fremdeles det mægtige Stensaltleje i Strassfurt; endvidere det berømte Wieliczka-Værk i Galizien, der uafbrudt er blevet drevet siden det 15. Aarh.; endvidere det udtømmelige Leje ved Iletzki i Rusland, der skal være 25000 Millioner Centner mægtig. Føjes saa hertil, at der kan vindes og virkelig vindes meget betydelige Saltmængder ad anden Vej, f. Ex. ved Udskillelse af Saltet i de russiske Saltøer, saa kan der fornuftigvis ikke være nogen Frygt for en indtrædende Saltmangel eller Prisstigning. Prisen vil tværtimod bestandig falde. Saltets Produktionsomkostninger ere i Virkeligheden saa lave, at Grunden til Misforholdet mellem det faktiske og det ønskelige Saltforbrug umulig kan søges i dem. Nej, Grunden hertil er den unaturlige Prisstigning, som man i de forskjellige Lande har fremtvunget ved Saltbeskatningen. Da Salt maa anses som en uundværlig Livsfornødenhed, er det aabenbart, at selv en ublu høj Beskatning ikke vil medføre Ophøret af dets Forbrug; men den højere Pris vil dog altid bevirke, at der forbruges mindre, ikke alene af Spisesaltet, men ogsaa — og navnlig — af Kvægsaltet. Denne Saltprisens Indflydelse paa Saltforbruget godtgjør Erfaringen tilstrækkelig. Historien godtgjør — vi skulle strax anføre nogle Exempler — at med Saltprisens Fald stiger Saltforbruget, og *vice versa*. Derfor er det vel berettiget at opstille følgende Ræsonnement: Da Saltforbruget i Danmark ikke er saa stort som ønskeligt, og da en Ophævelse af Salttolden vil medføre et Fald i Saltprisen — maaske endog til det Halve — vilde det være i højeste Grad ønskeligt, om Salttolden afskaffedes.

Det Land, hvor Forholdet mellem Saltpris og Salt-

forbrug viser sig klarest, er Frankrig. Efter Necker udgjorde det gennemsnitlige Saltforbrug her i 1789 6 Kilogr. pr. Hoved; men da Saltprisen paa Grund af den ejendommelige Lovgivning var meget forskjellig i de forskjellige Provinser, fandtes der tilsvarende Forskjelligheder i Forbruget. Følgende Tabel giver Oplysning herom:

I de Provinser, hvor Prisen pr. Kilogr. var

I fr. 24 c.,	var Forbruget pr. Hoved	4,6	Kilogr.
» - 67 c.,	—	5,9	—
» - 43 c.,	—	7,0	—
» - 18 c.,	—	9,0	—
12 à 24 c.,	—	9,0	—

Ved Loven af 30 Marts 1790 sættes Salgsprisen for hele Frankrig til 30 c. pr. Kilogr.; det gennemsnitlige Forbrug stiger som en Følge deraf til 8 Kilogr. D. 27 Septbr. 1793 afskaffes Skatten ganske; Salgsprisen falder til 20 c.; Forbruget stiger til 10 Kilo. Men d. 27 Marts 1806 indfører Napoleon paany en Skat paa 20 c.; Prisen stiger til 40 c.; Forbruget falder til 6,6 Kilo. Til Udgangen af Aaret 1812 hæver Forbruget sig dog langsomt til 7,4 Kilo.; saa indfører Napoleon en yderligere Forhøjelse af Skatten med 20 c., der har en uhyre Tilbagegang i Forbruget til Følge, nemlig til 3,5 Kilo.! Neppe er Skatten i Decbr. 1814 bleven nedsat med 10 c., før Forbruget stiger til 5,3 Kilgr. Prisen holder sig nu uforandret til 1848, og i de 26 Aar 1814—1840 hæver Forbruget sig kun fra 5,3 Kilo. til 6,4. Man i 1848 nedsættes Skatten fra 30 til 10 c., og allerede det følgende Aar er Forbruget steget til 9 Kilo. — Disse Opgivelser referere sig hovedsagelig til Forbruget af Spisesalt; men Forbruget af Kvægsalt fremviser tilsvarende Forhold.

Prisnedsættelsen i Preussen i 1842 (1 T. Spisesalt faldt fra 15 til 12 Th.) medførte en Stigning i Forbruget paa henved 12,000 Læster i 1843, nemlig fra 55,872 til 67,667 L. Prisen paa Kvægsalt nedsattes i 1838; Forbruget stiger derfor fra 5014 T. i 1839 til 10,896 i 1840, — en Stigning paa over det Dobbelte. En ny Prisnedsættelse i 1845 medfører en Stigning paa henved det Tredobbelte, nemlig fra 12,891 i 1844 til 32,004 i 1845. Prisnedsættelsen i 1863 bringer Forbruget op til 73,000 Tdr. Alligevel er det faktiske Forbrug i Preussen endnu langt fra at naa det ønskelige.

I Sachsen bragte en Prisnedsættelse i 1851 Forbruget af Kvægsalt op fra 287,000 Pd. i 1851 til 1,913,160 Pd. i 1852. I Baden medførte en Prisnedsættelse paa 29 pCt. en Stigning i Forbruget det følgende Aar paa 16 pCt. og nogle Aar senere paa 37 pCt. osv.

Da der foreligger en ualmindelig rig Literatur over Saltspørgsmaalet, vilde det ikke være vanskeligt at anføre en talrig Række andre Exempler, hentede fra de forskjelligste Lande; men det Anførte viser vistnok tilstrækkeligt, i hvor nøje et Forhold Saltprisen og Saltforbruget staar til hinanden. Om Grænserne for det ønskelige Saltforbrug behøves der ikke at tales, saalænge de ligge saa overordenlig fjernt.

Uagtet det Ønskelige i lave Saltpriser og deraf følgende stort Saltforbrug i lange Tider har været almindelig anerkjendt, have Regeringerne dog ikke generet sig for at paalægge mere eller mindre trykkende Saltskatter. Regeringerne skulle have Penge; en Beskatning af Salt — en uundværlig Livsfornødenhed, der forbruges af Alle uden Undtagelse, et Produkt, der ikke lader sig erstatte af noget Surrogat, en Vare, der ikke tilsteder hemmelig

Produktion — var en fortrinlig Indtægtskilde. Derfor melder Finanshistorien om utallige Saltskatter, Skatter under de forskjelligste Former, snart en ligefrem Skat paa Saltet, snart Monopolisering af Produktionen, snart Monopolisering af Handelen, snart Salttold osv. Det nyttede ikke, at der fremførtes theoretiske og praktiske Indvendinger mod Skatten under dens forskjellige Former; thi da den afkastede betydelige Indtægter, vare Regeringerne døve, naar den kom paa Tale. Frankrig havde i 1847 en Indtægt paa over 70 Millioner Fr. af sin Salt-skat, og selv efter at Skatten det følgende Aar var bleven reduceret til $\frac{1}{3}$ over 30 Mill. England havde, da det i 1825 besluttede sig til at ophæve Saltskatten, en Indtægt af den paa 1,784,000 £. Toldforeningen havde i 1871 en Indtægt paa over 12 Mill. Th. I Rusland beløb Nettoindtægten samme Aar over 12 $\frac{1}{2}$ Mill. Rubel. I Østrig, uden Ungarn, beløb den 1867 20 Mill. Gylden. Som tidligere anført indbringer den danske Salttold lidt over 167,000 Rd.

At Regeringerne have draget saa store Indtægter af Beskatningen af en Livsfornødenhed og industrielt Hjælpe-middel som Salt, er ganske vist mildest talt upassende. Men det er dog ingenlunde udelukkende Følelsen af det Upassende heri, der har fremkaldt alle de energiske Pro-tester, der saa ofte ere blevne rettede mod Saltskatten. Mange andre Fornødenhedsgjenstande have været og ere endnu Gjenstand for Skat, uden at man i særlig høj Grad har beklaget sig derover: kast et Blik paa den nette lille Samling Livsfornødenheder og industrielle Hjælpestoffer, som den danske Toldlov beskatter! og med denne Lov maa man jo være i en usædvanlig Grad tilfreds, siden det ene Revisionsforslag bliver begravet efter det andet!

Nej, hvad der paa sine Steder og til sine Tider har fremkaldt en saa stor Forbitrelse mod Saltskatten, er ikke den Omstændighed, at Salt i og for sig ikke bør beskattes, men den Maade, hvorpaa man har beskattet det, den mere end almindelig skandaløse Form, man har givet Saltskatten. Naar Spørgsmaalet bliver, hvem der har ført Saltskatten videst i Retning af Ufornuft, Uretfærdighed og Skændighed, maa Svaret unegtelig blive: Frankrig. Det er Frankrig, der fremfor noget andet Land har gjort Saltskatten forhadet.

Saltskatten skal være indført i Frankrig i 1342 af Filip VI Valois. Oprindelig var den højst ubetydelig; men da Regeringen saa, hvilken sikker Indtægt den tilførte Statskassen, blev den efterhaanden forhøjet, og da Karl V i 1380 ophævede den, har den sikkert allerede hvilet med et tungt Tryk paa Befolkningen, siden Regenten Hertugen af Anjou's Forsøg paa at gjenindføre den først lykkedes efter Undertrykkelsen af en heftig Bondeopstand i 1382. Allerede da har den altsaa været saa forhadet, at den kunde foranledige en blodig Opstand. I de følgende Tider blev Skatten bestandig haardere; naar den engang imellem nedsattes, var det kun for snart efter at blive saa meget des mere skærpet. Under Ludvig XIV udkom der en «Code de Gabelle». Landet inddeltes i forskjellige Provinser, i hvilke Skatten var forskjellig: «provinces de la grande gabelle», «provinces de la petite gabelle», «provinces des salines»; under Kong Henrik II købte flere Provinser sig fri for mulige Skatteforhøjelser og fik Navnet «provinces redimées»; de saakaldte «provinces franches» var der traktatmæssig sikret Skattefrihed. Mallet siger om *la gabelle*: Skatten var siden sin Indførelse stegen fra 8 Sous til 2160 Livres

(1680) pr. muid, og Indtægterne i et Aarhundrede (1600—1700) fra 3 til 61 Millioner Livres. Hvor Skatten havde naaet en saa skrækkelig Højde, maatte ogsaa Kontrolforholdsreglerne skrives med Blod, og saaledes forholdt det sig ogsaa. Enhver var forpligtet til at tage for 3 Livres 19 Sous Salt fra de kgl. Magasiner, og hvis han havde Familie endog for 19 Livres 15 Sous. — Smuglerier og Defraudationer greb selvfølgelig om sig efter en frygtelig Maalestok. I 1781 siger Necker: «Tusinder af Mænd, der fristes ved Udsigten til en let Fortjeneste, hengive sig bestandig til en Næringsvej, der staar i Strid med Lovene. Agerdyrkningen forlades, fordi man søger en Løbebane, der lover større og hurtigere Fordele. Børnene uddannes tidlig og under deres Forældres Øjne til at glemme deres Pligter, og alene som Følge af en fiskal Forholdsregel forberedes der saaledes en fordærvet Slægt. Man vil ikke kunne beregne den Ulykke, som denne Skole i Umoralitet afstedkommer. . . Optrækningsomkostningerne beløbe 20 à 25 pCt. af Indtægten. Dette er allerede et stort Onde; men endnu værre er det, at der aarlig fængsles og straffes for Saltsmugling omtrent 3500 Personer: 2340 Mænd, 896 Kvinder og 201 Børn!» Ikke mindre end 300 Personer blev aarlig paa Grund af Saltdefraudationer dømt til Galejerne, en af de umenneskeligste Straffe; en Tredjedel af samtlige Galej-slaver bestod af Folk, der vare straffede for den Slags Forbrydelser. I Almindelighed lød Dommen paa 9 Aar og en Pengebøde paa 500 Livres, og saafremt denne Bøde ikke kunde betales, forlængedes Straffetiden med 3 Aar! De øvrige Bestemmelser i «le code de gabelle» stemmede ganske med de anførte. Exempelvis kan bemærkes, at de kgl. Kontrolbedsmænd selv ved

Nattetide brød ind i Ens Hus for at anstille Visitationer; kunde man ikke føre Bevis for, at alt det i Huset forefundne Salt var kjøbt i de kgl. Magasiner, forelaa der Defraudation, og man blev strax stillet for Domstolen. — Selvfølgelig traadte Revolutionen her strax reformerende op, og ved Lov af 17—25 Prairial Aar II (Juni 1794) blev Saltskatten ganske hævet. I 1806 blev den indført igjen af Napoleon, dog i en væsenlig mildere Form. En senere Forhøjelse i 1814 fremkaldte en saa stærk Misstemning blandt Befolkningen og saa uhyre Defraudationer, at man maatte slaa Noget af. Februarrevolutionen bebuder Skattens Ophævelse; men medens den store Revolution først havde nedsat Skatten for bagefter ganske at ophæve den, sker der nu det Modsatte: man dekretterer Skattens Ophævelse, men inden Dekretet er traadt i Kraft, ophæves det ved en ny Lov, der forandrer Skatteophævelsen til en Skattelettelse. Ophævelsesdekretet af 15 April 1848 aabnedes med følgende Motivering: «I Betragtning af, 1) at Borgerne bør bidrage til de offentlige Byrder i Forhold til deres Formue, 2) at det er den republikanske Regerings Pligt og Opgave i Praxis at gennemføre denne Retfærdighedens og Humanitetens Grundsætning, 3) at det er uundgaaelig nødvendigt at ophæve eller omdanne de Skatter, der særlig trykke de Fattige, 4) at af alle Forbrugsskatter Saltskatten er den mest byrdefulde og ubilligste, 5) at Folkets Sundhed, Agerdyrkningens Trivsel, Industriens og Handelens Udvikling bydende kræver dens Afskaffelse — dekretterer den provisoriske Regering, idet den ligeoverfor Folket vil raade Bod paa en af Fortidens mest skrigende Uretfærdigheder: fra d. 1 Jan. 1849 er Saltskatten afskaffet.» Men endnu inden dette Dekret var traadt i Kraft, blev det — fordi de ødelagte Finanser ikke

vilde kunne taale en Indtægtsnedgang paa 50 Mill. Fr. — kaldt tilbage, og ved Lov af 28 Decbr. 1848 blev Skattens Ophævelse forandret til en Nedsættelse til $\frac{1}{3}$, d. v. s. fra 30 c. pr. Kil. til 10 c., paa hvilket Punkt Skatten i lang Tid har holdt sig; foruden Skatten indførtes en noget varierende Told paa Indførselen af udenlandsk Salt*). Ved senere Love gaves Bestemmelse om Afgiftsfrihed for det Salt, der bruges i de kemiske Industrier, til Kvæg-fodring og til Gjødning, om Salttoldens Tilbagebetaling ved Udførselen af saltet Smør m. M.

Endnu mere ublu end i Frankrig var Saltskatten for Øvrigt en Tid i England. Her blev den drevet saa højt i Vejret, at den i 1805 beløb 15 sh. pr. Bushel. Da en Bushel Salts Værdi kun var 6 d., udgjorde Skatten saaledes det 30-dobbelte af den egenlige Værdi. I 1825 blev den imidlertid ganske ophævet. Herved led Finanserne rigtignok et Tab paa $1\frac{3}{4}$ Mill. £ aarlig; men dette Offer har bragt England saa mange forskellige økonomiske Fordele, at det aldrig har angret at have været den første Stat, der ganske ophævede Saltskatten. -- Norge indførte i 1844, Portugal i 1846 Saltskattefrihed.

Saagodt som alle Lande have haft Saltskat under en eller anden Form. Saltskatten er en af de tidligste Skatter, Finanzhistorien melder om. I Danmark spiller Prisen paa Salt, Saltskat, Salttold allerede meget tidlig en betydelig Rolle. For den gamle Saltskat blev Kjøbstæderne befriet i 1682. D. 14 Maj 1768 udkom der en Forordning angaaende «en personel Afgift til Kongens Kasse à 2 Sk. kvartaliter for hver Person over 12 Aar i Stedet for Tolden og Konsumtionen af fremmed Salt, som til-

*) Jfr. nu Loven af 2 Juni 1875.

lades fra 1 Jul. 1768 frit og uden videre Afgift, end 2 Sk. à Tønden, at indføres i Danmark.» Men allerede to Aar efter, d. 8 Oktbr. 1770, udkom der en «Forordning angaaende Saltafgiftens Ophævelse i Danmark, hvorved den personelle Afgift efter Fr. 14 Maj 1768, saasom den faldt de Uformuende besværlig, fra førstk. 15 Nov. ganske ophører. Tillige ophører den fri Indførsel af fremmed Salt, saa at i Henseende til Indførsel af Salt og dets Fortoldning etc. herefter skal forholdes efter de tidligere Anordninger.» Siden 1770 har Danmark kun haft Saltskat under Form af Salttold. I alle Danmarks Toldlove findes Salt ansat til en mere eller mindre høj Told.

I sit lille Skrift, «Das Salzmonopol», har Kerst anstillet en hel Række interessante Beregninger for ved statistiske Beviser at godtgjøre, hvilke uhyre økonomiske og rent pekuniære Misligheder, den kunstige Fordyring af et i Grunden saa billigt Stof som Salt altid medfører; men Hovedfejlen ved Saltskatten — en Fejl, den altid har, hvad enten den saa fremtræder som Salttold eller under en anden Form — er dog den, at den ganske undlader at tage Hensyn til Skatteevnen. Ja ikke nok hermed: Skatten er ikke blot ikke proportional, den er endog progressiv i omvendt Orden: jo lavere Indtægten er, desto større er Skatten. Pfeiffer har saaledes beregnet, at for 5 Familier, hvis Totaludgifter beløb 25000, 17000, 2000, 900 og 300 Th., beløb Udgifterne til Salt henholdsvis 0,02, 0,02, 0,1, 0,3, og 0,7 pCt. af Totaludgifterne.

Hvad er Grunden til, at den Fattigere overhovedet maa betale mere i Saltskat end den Rigere, og det i et med hans Fattigdom stedse stigende Forhold? Forklaringen heraf ligger i Forskjellen mellem den Fattiges og den Riges Fødemidler. Medens den Rige i store Kvant-

iteter nyder Spiser, der ikke trænge til at blive stærkt saltede for at lette Fordøjelsen, f. Ex. godt Kjød, og medens han desuden kan raade over andre Kryderier for at gjøre sine Fødemidler velsmagende, bestaar den Fattiges Næring i en overvejende Grad af Stoffer, til hvis Fordøjelse Salt er nødvendigt. Den Fattige kjender ikke noget andet Kryderi end Salt; han kan ikke, som den Rige, erstatte det med et andet, maaske ubeskattet Kryderi, og selv om han kunde det, vilde det ikke nytte ham meget, da hans Fødemidler netop bydende fordre Salt i rigt Maal, naar de skulle nytte og ikke skade ham.

I et lille Skrift, «Ueber die Bedeutung des Kochsalzes im menschlichen Organismus. 1873», har Bunge paavist, hvorledes de Fattigeres Hovednæringsmidler, paa Grund af deres større Kaliholdighed, udkræve et forholdsvis stort Saltforbrug. En anden tysk Forfatter, Schäfer «Ueber die Benutzung des Kochsalzes. 1863», har opstillet nogle Tabeller, der give en anskuelig Forestilling om de Ubedledes større Saltforbrug. Efter Schäfer blev der i en velhavende Familie paa 11 Personer aarlig forbrugt:

4800 Æ Mel	à 1,5 pCt. Salttilsætn.	giver 72 Æ Salt aarl.
1200 - Kjød	- 1,5 — — —	18 —
1200 - Mælk	- 0,3 — — —	3,6 —
250 - Smør	- 2 — — —	5 —
60 - Æg	- 2 — — —	1,2 —
900 - Kartoffler	- 1,5 — — —	13,5 —

Summa 113,3 Æ S. aarl.

Herefter udgjorde det aarlige Saltforbrug i en velhavende Familie 10,5 Æ pr. Hoved.

Schäfer tog derefter en Haandværkerfamilie. Havde han taget en Landarbejderfamilie, vilde Forholdet have

stillet sig endnu ugunstigere; Landbefolkningen bruger nemlig mere Salt; i Frankrig regner man endog, at Landarbejderne gennemsnitligt konsumere 3 Gange mere Salt end Bybefolkningen. Schäfer tog imidlertid en Haandværkerfamilie paa 6 Personer. Denne forbrugte aarlig gennemsnitligt:

1300	℔ Mel	m. 1,5 pCt. Salttilsætn.	giver	19,5	℔ Salt aarl.
200	- Kjød	- 1,5	—	3	—
1200	- Mælk	- 0,3	—	3,6	—
120	- Bælgr.	- 1,5	—	1,5	—
6000	- Kartoffl.	- 1,5	—	90	—

Summa 117,6 ℔ Salt aarl.

Herefter udgjorde det aarlige Saltforbrug i en ubemidlet Familie 19,6 ℔ pr. Hoved eller næsten det Dobbelte af, hvad det udgjorde i en bemidlet! Og saa kommer hertil, at den Fattigere ogsaa paa en indirekte Maade bidrager mere til Saltskatten end den Velhavende; thi medens denne kan spise ferskt Kjød, maa hin ofte købe ringere, ofte fordærvet og derfor saltet Kjød, og kommer saaledes ogsaa ad denne Vej til at bidrage til Saltskatten.

De af Schäfer opstillede Tabeller passe selvfølgelig ingenlunde paa alle Egne. I andre Lande vil Forholdet maaske stille sig bedre. Men de give i ethvert Tilfælde et Billede af, paa hvad Maade den Fattige nødes til et baade relativt og absolut større Saltforbrug. Saameget er da sikkert, at den Fattige overalt fortærer ringere Fødemidler end den Rige; men de i og for sig slettere Fødemidler, han nyder, tvinger ham til et større Saltforbrug. Med Familiens Størrelse stiger selvfølgelig ogsaa det nødvendige Saltforbrug, og det er jo en bekjendt Sag, at de

fattigere Familier ere forholdsvis stærkt forsynede med Børn. Det kan med Sandhed siges om Saltskatten, at jo mindre Skatteevnen er, desto større er Skatten.

At Saltskatten staar i omvendt Forhold til Skatteevnen, er unegtelig Hovedanken, og i Sammenligning med den blegne alle de mange andre Indvendinger, der kunne gjøres gjældende. Den nævnte Hovedfejl er i og for sig tilstrækkelig til at fordømme Skatten. Maa det end indrømmes, at Salttolden i Danmark ikke føles meget trykkende og at den giver en Indtægt, som det nok er værd at tage med, saa burde en saa principstridig Skat dog ikke findes i noget Skattesystem. Kommer hertil, at der er Sandsynlighed for, at Prisen ved Toldens Ophævelse vilde falde forholdsvis betydeligt, og at det faktiske Forbrug derved kunde bringes nærmere op til det ønskelige, — saa tør det vistnok siges, at der er god Grund til at fjerne denne Told, — hvis det da overhovedet er tilladeligt at tale om Toldnedsættelser eller Toldophævelser.

A. P.
